

Σειρά Στρατηγικών Αναλύσεων

Αρχικά συμπεράσματα από την αποτυχία των διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό

ΣΧΟΛΙΑΣΤΕΣ:

Πάυλος ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, Πρέσβης ε.τ.

Μιχάλης ΑΠΑΛΙΔΗΣ, πρώην Πρέσβης, πρώην πρότανης Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Ανδρέας ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ, Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας και Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Παναγιώτης Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημήτρης ΚΑΙΡΙΔΗΣ, Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Σταύρος ΛΥΓΕΡΟΣ, δημοσιογράφος, Συντονιστής του stanoslygeros.gr

Άγγελος ΣΥΡΙΓΟΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου & Εξωτερικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Χάρης ΤΖΙΜΙΤΡΑΣ, Διευθυντής του Γραφείου του Peace Research Institute of Oslo στην Κύπρο

Θεόδωρος ΤΣΑΚΙΡΗΣ, Επίκουρος Καθηγητής Γεωπολιτικής και Ενεργειακής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Η πρόσφατη διαπραγματευτική διαδικασία για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος δυστυχώς κατέληξε σε αποτυχία. Αν και η αρνητική έκβαση δεν αποτέλεσε έκπληξη, είναι σημαντική η ουσιαστική κατανόηση των αιτίων που οδήγησαν στην αποτυχία, οι πραγματικές αποστάσεις στις θέσεις των δύο πλευρών σε κρίσιμα ζητήματα –κυρίως σε θέματα ασφαλείας-, καθώς και οι προοπτικές για ενδεχόμενη συνέχιση των διαπραγματεύσεων. Στο πλαίσιο αυτό, και επιθυμώντας να συμβάλει σε μια ουσιαστική συζητήση για ένα από τα κεντρικά ζητήματα για την ελληνική εξωτερική πολιτική, το Ελληνικό Ιδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) ζήτησε από καταξιωμένους πανεπιστημιακούς, διπλωμάτες και δημοσιογράφους, με πολύ καλή γνώση του Κυπριακού προβλήματος, να απαντήσουν με λίαν συνοπτικό τρόπο σε δύο ερωτήματα: (1) Πόσο κοντά (ή μακριά) βρέθηκαν οι εμπλεκόμενες πλευρές στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης και (2) Ποια πρέπει να είναι τα επόμενα βήματα.

Θάνος Π. Ντόκος
Γενικός Διευθυντής ΕΛΙΑΜΕΠ

Πάυλος ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, Πρέσβης ε.τ.

Οι ελπίδες για θετική κατάληξη της τελευταίας προσπάθειας επίλυσης του Κυπριακού βασίζονταν στη θετική διάθεση των ηγετών των δύο κοινοτήτων, την ανησυχία, λόγω τουρκικών κυρίως προειδοποιήσεων, ότι πρόκειται για την τελευταία προσπάθεια και τη συμφωνία για Διάσκεψη στην Ελβετία με τις ευλογίες των Ην. Εθνών. Το νέο στοιχείο που περιέπλεξε τις ήδη δύσκολες διαπραγματεύσεις ήταν η για πρώτη φορά συζήτηση μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας του θέματος των Εγγυήσεων και της παραμονής του τουρκικού στρατού στην Κύπρο. Οι διάφορες πτυχές του Κυπριακού έχουν συζητηθεί κατ'επανάληψη στη μετά το 1974 ιστορία των διαπραγματεύσεων. Οι θέσεις των δύο πλευρών είναι γνωστές, όπως και δυνατότητες συμβιβασμών. Το σχέδιο Αννάν που απορρίφθηκε από την Ε/Κ πλευρά στο δημοψήφισμα του 2004 περιλάμβανε μια εκδοχή αυτών των συμβιβασμών. Ήταν δυνατή η ουσιαστική βελτίωσή του χωρίς αντίστοιχες παραχωρήσεις στους Τ/Κ; Άλλαξε κάτι στο διεθνές περιβάλλον ή στην ισορροπία δυνάμεων στην Κύπρο που να επέτρεπε κάτι τέτοιο; Το πάγωμα των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας δεν βοήθησε, διότι μειώθηκε, αν όχι έσβησε, η πίεση στην Τουρκία να είναι διαλλακτικότερη στο Κυπριακό για να προωθήσει την ένταξή της στην ΕΕ. Η δε μείωση της επιρροής των τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων, που υιοθετούσαν διαχρονικά τις σκληρότερες θέσεις στο Κυπριακό, ειδικά για τις Εγγυήσεις και την παραμονή στρατού, υπερκαλυφθηκε από μια πιο διεκδικητική εξωτερική πολιτική της τουρκικής Κυβέρνησης στον περίγυρό της.

Οι προοπτικές για σύντομη επανάληψη των διαπραγματεύσεων είναι μικρές. Πρέπει να καταλαγιάσει η σκόνη που άφησαν πίσω οι Διασκέψεις της Ελβετίας, ίσως να αναδειχθούν νέες ηγεσίες που να μπορέσουν να δουν τα πράγματα με ένα άλλο μάτι. Το βασικό ερώτημα είναι αν θα δεχθεί ποτέ η Τουρκία να χάσει τη δεσποζούσα θέση που έχει αποκτήσει στην Κύπρο μετά το 1974. Μπορεί άλλωστε να προβεί σε ενέργειες, όπως ήδη απειλεί, που να καταστήσουν πολιτικά απαγορευτική για την Ε/Κ πλευρά τη συμμετοχή σε νέες διαπραγματεύσεις. Εν τω μεταξύ, η κυπριακή Κυβέρνηση θα μπορούσε να διαψεύσει έμπρακτα τον τουρκικό ισχυρισμό και τον Τ/Κ φόβο ότι οι Τουρκοκύπριοι θα κινδύνευαν σε μια ομόσπονδη Κύπρο, κάνοντας νέα ουσιαστικά βήματα προσέγγισης των δύο κοινοτήτων.

Μιχάλης ΑΤΤΑΛΙΔΗΣ, πρώην Πρέσβης, πρώην Πρύτανης Πανεπιστημίου

Λευκωσίας

Μόνο αυτοί που παρευρέθηκαν στο δείπνο της 6ης Ιουλίου γνωρίζουν, ως τώρα, ποιές ακριβώς ήταν οι θέσεις των πλευρών και πόσο κοντά ή μακριά βρίσκονταν προς μια «στρατηγική συμφωνία». Και αυτοί διαφωνούν. Ο κ. Έιντε υποστηρίζει ότι μια συμφωνία που να συμπεριλαμβάνει μηδέν εγγυήσεις αμέσως με την εφαρμογή της λύσης ήταν εφικτή, ενώ ο Πρόεδρος Αναστασιάδης λέει ότι η Τουρκία δεν ήταν έτοιμη για λύση. Αν τα πράγματα έχουν όπως τα μετέδωσαν οι πέντε Ελληνοκύπριοι δημοσιογράφοι από την Ελβετία και την Νέα Υόρκη, οι πλευρές δεν έφτασαν κοντά σε «στρατηγική συμφωνία» για την αντικατάσταση της Συνθήκης Εγγύησης με μηχανισμό εφαρμογής λύσης, το μέλλον της στρατιωτικής παρουσίας της Τουρκίας στην Κύπρο, τη μορφή της εκ περιτροπής προεδρίας, των διευθετήσεων ιδιοκτησίας στην τουρκοκυπριακή περιοχή, την «ισότιμη μεταχείριση» Τούρκων και Ελλήνων πολιτών

στην Κύπρο, αυτών που ο κ. Έιντε ονομάζει «τα έξι στρατηγικά θέματα». Χάρη στις συγκλίσεις Αναστασιάδη-Ακιντζι, σε κανένα στρατηγικό ζήτημα δεν φαινόταν αδύνατη μια τελική συμφωνία, αλλά κάποιες συγκλίσεις εμβολίστηκαν απο απαιτήσεις της Τουρκίας για την μορφή της εκ περιτροπής προεδρίας, τα δικαιώματα Τούρκων υπηκόων στην Κύπρο, την υιοθέτηση της συμφωνίας ως πρωτογενές ευρωπαϊκό δίκαιο, ενώ εκτός πλαισίου Γκουτιέρες ήταν γραπτές προτάσεις και δημόσιες δηλώσεις για το θέμα των εγγυήσεων και στρατευμάτων.

Το συμπέρασμα αυτό δεν είναι κατ'ανάγκη ασύμβατο με τη θέση Έιντε ότι στο τελικό δείπνο ο ίδιος έκρινε ότι ήταν εφικτή μια συμφωνία για τις εγγυήσεις και τα στρατεύματα, νοουμένου ότι επήρχετο συμφωνία και στα άλλα στρατηγικά θέματα. Όμως η διαπραγματευτική τακτική Τσαβούσογλου φαίνεται να ήθελε όλες τις ελληνοκυπριακές παραχωρήσεις να γίνουν σε βαθμό δικής του ικανοποίησης, προτού υπάρξει τουρκική δέσμευση ή ακόμη και να αποκαλυφθεί στον Αναστασιάδη η τελική τουρκική θέση για τα θέματα ασφάλειας.

Το κόστος της αποτυχίας είναι μεγάλο. Η Τουρκία αναφέρεται σε αποκήρυξη του πλαισίου του Γενικού Γραμματέα και σε σχέδια Β και Γ, ενώ η πολιτική ενσωμάτωσης των κατεχομένων εδαφών και των τουρκοκυπρίων ουδέποτε ανεστάλη. Σημαντικό τουρκοκυπριακό κόμμα και μικρό ελληνοκυπριακό ανακοινώνουν την απόρριψη της λύσης διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας. Γι' αυτούς και άλλους λόγους είναι σημαντικό να διατηρηθεί, όπως ζητούν και τα Ηνωμένα Έθνη, το κεκτημένο των ως τώρα διαπραγματεύσεων, συμπεριλαμβανομένου του πλαισίου Γκουτιέρες, αλλά και να καταβληθεί προσπάθεια θετικής αξιοποίησης της (αμφίροπης για την Κύπρο, αλλά και για την Τουρκία και Ευρώπη) δυναμικής των Ευρωτουρκικών σχέσεων ώστε να γίνει μια πιο συστηματική προεργασία ανίχνευσης των τουρκικών θέσεων και προθέσεων από τα Ηνωμένα Έθνη για να γίνει εφικτή η επανεκκίνηση της διαπραγματευτικής διαδικασίας.

Ανδρέας ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ, Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας και Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Παρά τη συνεχή προσαρμογή των ελληνοκυπριακών θέσεων και τη μετατόπιση προς στις τουρκικές θέσεις από το 1977 μέχρι σήμερα, καθώς και τα τελευταία τολμηρά βήματα του Προέδρου Αναστασιάδη, δεν υπήρξε κατάληξη σε περιγράμμα λύσης στο Κραν Μοντάνα και αναδείχθηκε για άλλη μια φορά η αδιαλλαξία της Άγκυρας στο μείζον θέμα της ασφάλειας και των εγγυήσεων. Η Τουρκία θα αποδεχόταν λύση η οποία θα εμβάθυνε και θα νομιμοποιούσε τον στρατηγικό έλεγχο της Κύπρου. Εν ολίγοις είναι δύσκολο έως αδύνατο να υπάρξει λύση που να βελτιώνει το status quo με την υφιστάμενη στάση της Τουρκίας.

Ακόμα και εάν η Τουρκία αποδεχόταν την κατάργηση των εγγυήσεων και οδικό χάρτη για αποχώρηση όλων των στρατευμάτων κατοχής, είναι αμφίβολο το κατά πόσον μια τέτοια συμφωνία θα εγκρινόταν σε ένα δημοψήφισμα. Το ζήτημα της παρθενογένεσης, η εκ περιτροπής προεδρία, οι τέσσερις βασικές ελευθερίες για Τούρκους πολίτες, το εδαφικό, το περιουσιακό είναι μεταξύ των ζητημάτων που δημιουργούν τεράστιο προβληματισμό αλλά και ανησυχίες στους Ελληνοκυπρίους. Επιπρόσθετα, εάν ληφθούν επίσης υπ' όψιν και τα οικονομικά δεδομένα είναι αμφίβολο το κατά πόσον μια τέτοια διευθέτηση θα ήταν λειτουργική και βιώσιμη.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα δεδομένα, η συζήτηση για τη διζωνική δικαιοδική ομοσπονδία με τη μορφή που πήρε τα τελευταία χρόνια θα πρέπει να διαφοροποιηθεί. Υπό τις περιστάσεις είναι σημαντικό να μελετηθεί σοβαρά η προοπτική μιας εξελικτικής προσέγγισης. Και τούτο για τρεις τουλάχιστον λόγους: Πρώτον, η υπό συζήτηση λύση διζωνικής δικαιοδικής ομοσπονδίας συνεπάγεται επιδείνωση του *status quo*. Δεύτερον, ακόμα και με τις καλύτερες προϋποθέσεις, είναι αδύνατο σε 24 ώρες να πάμε από μια κατάσταση πραγμάτων σε άλλη. Τρίτον, είναι σημαντικό να προχωρήσουμε με σταθερά βήματα που να μην δημιουργούν αβεβαιότητα. Η προσέγγιση αυτή είναι πιο ασφαλής και υπό προϋποθέσεις μπορεί να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα.

Παναγιώτης Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

1. Μια διαπίστωση μπορεί να γίνει με σχετική βεβαιότητα για το τί ακριβώς συνέβη (ή δεν συνέβη) στη Διάσκεψη για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος στο Κραν Μοντανά: λύση δεν υπήρξε γιατί κάποιιοι δεν ήθελαν τη λύση. Αυτό άλλωστε προκύπτει αβίαστα και από τη συνέντευξη του ειδικού εκπροσώπου του ΓΓ του ΟΗΕ Εσπεν Μπάρθ Ειντε στο ΚΥΠΕ (22/7/2017). Εάν την ήθελαν, υπήρχαν όλα τα στοιχεία στο τραπέζι που θα επέτρεπαν εκείνες τις διατυπώσεις-ρυθμίσεις που θα οδηγούσαν στους έντιμους συμβιβασμούς για τη «δίκαιη και βιώσιμη λύση» με βάση τις αρχές του ΟΗΕ και του κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είχαμε φθάσει τόσο κοντά. Η Τουρκία έκανε κάποια βήματα που στο παρελθόν τα θεωρούσαμε αδιανόητα. Γι' αυτό ας αποφύγουμε τα εύκολα συμπεράσματα και το εξ'ίσου εύκολο παιγνίδι (το γνωστό *blame game*) της επίρριψης των ευθυνών στη μία πλευρά. Οι διαχρονικές ευθύνες της Τουρκίας είναι δεδομένες. Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση η κατάσταση είναι πιο σύνθετη με αφανείς αφετηρίες. Ο Ε. Ειντε λέει ήδη υπαινικτικά ότι «η ευθύνη για την αποτυχία είναι συλλογική».

2. Το τι θα γίνει απ' εδώ και πέρα είναι εν πολλοίς άγνωστο. Όλα τα επώδυνα σενάρια είναι ανοιχτά μέχρι το πλέον ζημιογόνο. Ωστόσο είναι σημαντικό η οποιαδήποτε προσπάθεια λύσης να καταβληθεί προσπάθεια να παραμείνει μέσα στο πλαίσιο των παραμέτρων του ΟΗΕ και του κεκτημένου της Ένωσης. Και οπωσδήποτε θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα να αξιοποιηθεί η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ τον Σεπτέμβριο για μια έσχατη προσπάθεια τελικής λύσης σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο, όσο δύσκολο κι αν είναι κάτι τέτοιο.

Δημήτρης ΚΑΙΡΙΔΗΣ, Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η αποτυχία των πρόσφατων συνομιλιών για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος απέδειξε για μια ακόμα φορά ότι οι δυνάμεις του *status quo* υπέρ μιας διαιρεμένης Κύπρου υπερισχύουν όσων επιθυμούν την επανένωση. Επιβεβαιώθηκαν έτσι οι έμπειροι παρατηρητές που παραδοσιακά στοιχημάτιζαν υπέρ της αποτυχίας και διαψεύστηκαν οι λίγοι αισιόδοξοι που πίστεψαν ότι το δίδυμο Αναστασιάδη-Ακιντζι θα μπορούσε να κάνει τη διαφορά. Η απογοήτευση δεν μπορεί παρά να είναι μεγάλη, γιατί αν δεν μπορούν να βρουν τη λύση αυτοί οι δύο, που θεωρούνται οι πλέον διαλλακτικοί ηγέτες στις δυο πλευρές της Κύπρου, ποιος μπορεί; Η αλήθεια είναι ότι η όποια λύση δεν μπορεί παρά να αποτελεί έναν περιπλοκό, δυσλειτουργικό και, εν

ολίγοις, επώδυνο συμβιβασμό που θα είναι ευάλωτος στις πάντα ισχυρές επιθέσεις του εθνικο-λαϊκισμού. Η προσδοκία του κέρδους από την εξόρυξη των υδρογονανθράκων στα ανοικτά της Κύπρου, που η λύση θα διευκόλυνε, σε συνδυασμό με την ευρύτερη ανάπτυξη που η επανένωση υποτίθεται ότι θα πυροδοτούσε, δεν στάθηκε ικανή να κάμψει την από δεκαετίες καλλιεργημένη καχυποψία μεταξύ των εμπλεκόμενων πλευρών.

Το βέβαιο είναι ότι λύση δεν μπορεί να υπάρξει όσο κι αν τη θέλει ο διεθνής παράγοντας, και μάλιστα η Ευρώπη που εναγωνίως αναζήτησε στην Κύπρο μια διεθνή επιτυχία, αν δεν την επιθυμούν πραγματικά οι άμεσα ενδιαφερόμενοι. Αξίζει να θυμηθεί κανείς ότι α) στη μακρόχρονη πορεία του Κυπριακού όλες οι διεθνείς πρωτοβουλίες για την επίλυσή του απέτυχαν, β) η μόνη επιτυχής προσπάθεια προήλθε από τη συνεννόηση της Ελλάδας με την Τουρκία το 1959, για την οποία η τότε ελληνική κυβέρνηση πλήρωσε βαρύ πολιτικό τίμημα και γ) η εθνική μνήμη συχνά αποθεώνει όσους δημιούργησαν και περιέπλεξαν το πρόβλημα σε βάρος των λίγων γενναίων που είχαν το θάρρος να προσπαθούν να το λύσουν. Μέσα σε αυτό το απογοητευτικό πλαίσιο, η σημερινή ελληνική κυβέρνηση εμφανίστηκε να ενδιαφέρεται όχι τόσο για τη λύση όσο να μην χρεωθεί την αποτυχία επίτευξής της, πράγμα που μάλλον κατάφερε.

Με αυτά και με τα άλλα, η διχοτόμηση παγιώνεται με θύματα τόσο τους Ελληνοκύπριους που θα παραμείνουν (α) απωθημένοι νότια της γραμμής που ο Αττίλας βίαια χάραξε το 1974 και (β) υπό τη μόνιμη στρατιωτική απειλή μιας ολοένα και πιο απρόβλεπτης Τουρκίας, όσο και οι Τουρκοκύπριοι που παραμένουν (α) απομονωμένοι διεθνώς και (β) δορυφοροποιημένοι από μια ηγεμονική Τουρκία από την οποία θα προτιμούσαν να κρατήσουν αποστάσεις, μιας κι έτσι οδηγούνται στον άνευ όρων εκτουρκισμό τους. Έτσι, το δράμα της Κύπρου δεν βρίσκει λύτρωση στο όνομα της υπεράσπισης του εθνικού συμφέροντος, των εθνικών δικαιών, της διεθνούς νομιμότητας και άλλων βαρύγδουπων αναφορών που οι πολιτικές ηγεσίες έχουν μάθει να χρησιμοποιούν για να κρύβουν τη λιποψυχία τους.

Σταύρος ΛΥΓΕΡΟΣ, Δημοσιογράφος, Συντονιστής του stavroslygeros.gr

Μέχρι το 2015, το ζήτημα των εγγυήσεων δεν ήταν πρόβλημα για την επίτευξη λύσης στο Κυπριακό. Και οι δύο πλευρές θεωρούσαν ότι με κάποιον αναθεωρημένο τρόπο αυτές θα διατηρούνταν. Πρόβλημα ήταν η αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων, αλλά και σ' αυτό είχε διαμορφωθεί ένα πεδίο σύγκλισης. Ο μεγάλος όγκος θα αποχωρούσε στο πλαίσιο ενός πολύχρονου χρονοδιαγράμματος και θα παρέμεναν δύο αποσπάσματα, όπως περίπου προβλεπόταν στις συμφωνίες 1959-60. Όταν η Αθήνα επιτέλους υιοθέτησε τη θέση για κατάργηση των εγγυήσεων και για την πλήρη αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων (στο πλαίσιο ενός σφιχτού χρονοδιαγράμματος), προσέκρουσε στον σκληρό πυρήνα της τουρκικής στρατηγικής για την Κύπρο. Για την Άγκυρα το Κυπριακό δεν είναι θέμα προστασίας των Τουρκοκυπρίων, αλλά κρίσιμο ζήτημα γεωπολιτικής. Η ανακάλυψη, μάλιστα, ενεργειακών κοιτασμάτων ενισχύει τη βούλησή της να είναι πολιτικά-στρατιωτικά παρούσα και να ασκεί έμμεσο έλεγχο στη Μεγαλόνησο.

Με άλλα λόγια, η Τουρκία δεν συζητάει το ενδεχόμενο να αποσυρθεί από την Κύπρο, όποια υποχώρηση και αν κάνουν οι Ελληνοκύπριοι στα άλλα ζητήματα. Αυτό φάνηκε

καθαρά όταν στην πρόσφατη Πενταμερή Διάσκεψη ο πρόεδρος Αναστασιάδης κατέθεσε μία πρόταση που στη λεγόμενη εσωτερική πτυχή ικανοποιούσε σε πολύ μεγάλο βαθμό τις τουρκοκυπριακές απαιτήσεις. Ο Τσαβούσογλου παρέμεινε ανένδοτος και έφθασε να δηλώσει ότι ο τουρκικός στρατός θα μείνει στην Κύπρο και ίσως χρησιμοποιηθεί.

Δεδομένου ότι δεν πρόκειται για θέση του Ερντογάν, αλλά για εθνική τουρκική θέση, δεν πιστεύω ότι υπάρχει προοπτική συμφωνίας όσο τουλάχιστον η Αθήνα θα παραμείνει αμετακίνητη στη δική της σημερινή γραμμή. Γι' αυτό και έχει κρίσιμη σημασία η ΝΔ και τα άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης να ξεκαθαρίσουν από τώρα εάν υιοθετούν ή όχι την πολιτική που ακολούθησε ο Κοτζιάς. Εάν ναι, θα ήταν χρήσιμο αυτό να επικυρωθεί από μία σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών και ακόμα καλύτερα από ένα ψήφισμα της Βουλής. Αυτό θα προσέδιδε αυξημένη νομιμοποίηση και θα απέτρεπε την άσκηση πιέσεων στην Ελλάδα (σήμερα και αύριο) για αλλαγή στάσης.

Άγγελος ΣΥΡΙΓΟΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου & Εξωτερικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η εντός εξαμήνου κατάρρευση δύο διασκέψεων του ΟΗΕ για το Κυπριακό εν μέρει μόνον δικαιολογείται από την προχειρότητα που προετοιμάσθηκαν. Εδώ και μήνες οι διαπραγματεύσεις έχουν περιέλθει σε ουσιαστικό αδιέξοδο. Έχουν αγγίξει τον πυρήνα των αντιλήψεων για το ρόλο της Τουρκίας στην ανατολική Μεσόγειο και τη σημασία που έχει για αυτήν ο έλεγχος της Κύπρου. Είναι προφανές ότι περιθώριο ευρέσεως κοινού τόπου είναι πρακτικώς αδύνατο.

Τους επόμενους μήνες οι Τούρκοι θα επιδιώξουν μέσω εντάσεων να δημιουργήσουν την εντύπωση υπάρξεως γκρίζων περιοχών αμφισβητούμενης κυριαρχίας εντός της κυπριακής ΑΟΖ. Η λογική τους είναι απλή. Οι σοβαρές πετρελαϊκές εταιρείες θα ξανασκεφθούν να επενδύσουν σε μία ασταθή περιοχή με εκατέρωθεν διεκδικήσεις. Στόχος της ελληνικής πλευράς πρέπει να είναι η πλήρης εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων νοτίως της Κύπρου από την Κυπριακή Δημοκρατία και η δημιουργία ενεργειακού διαδρόμου προς την Ελλάδα. Σε περίπτωση ανακαλύψεως μεγάλων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την οικονομική βιωσιμότητα ενός θαλάσσιου αγωγού φυσικού αερίου προς την Ελλάδα και Ευρώπη. Η πόντιση ενός καλωδίου ηλεκτρικού ρεύματος μεταξύ Ελλάδος-Κύπρου-Ισραήλ μπορεί να αποδειχθεί πιο αποτελεσματική και κυρίως πιο άμεση.

Η συνέχιση των πολυμερών σχημάτων συνεργασίας στην ανατολική Μεσόγειο με άξονα την Ελλάδα και την Κύπρο καλύπτει ένα κενό στην ασφάλεια της Ευρώπης και της Δύσεως. Δεν αρκεί όμως να είμαστε σημεία σταθερότητας στην περιοχή. Πρέπει να καταδειχθεί ότι τα συμφέροντα της Δύσεως εξυπηρετούνται από τη στήριξη των δύο χωρών. Ως εθνική πολιτική παραμένει η ανατροπή της τουρκικής πολιτικής εις βάρος του ελληνισμού στην ανατολική Μεσόγειο. Υπ' αυτό το πρίσμα, ο επόμενος γύρος των συνομιλιών, οσέποτε ξαναρχίσουν, θα έχει ύστερα από πολλά χρόνια κυρίαρχο πάνω στο τραπέζι το θέμα της αποχωρήσεως των τουρκικών στρατευμάτων.

Χάρης ΤΖΙΜΙΤΡΑΣ, Διευθυντής του Γραφείου του Peace Research Institute of Oslo στην Κύπρο

Ακόμα κι αν η – πρόωρη – διάσκεψη για την Κύπρο ήταν επιτυχής, αυτό δεν θα ισοδυναμούσε με άμεση, αυτόματη λύση του Κυπριακού. Θα σηματοδοτούσε μόνο την υπερπήδηση του πρώτου εμποδίου. Οι δύο επόμενες προκλήσεις θα ήταν η έγκριση της πρότασης σε δυο δημοψηφίσματα και η βιωσιμότητα της λύσης. Κανένα από τα δύο δεν θα πρέπει να λαμβάνεται ως δεδομένο. Ταυτόχρονα, όλες οι πλευρές φαίνεται ανέκαθεν να όριζαν τη λύση διαφορετικά. Έτσι, η προσδοκία από την κάθε πλευρά σχεδόν πλήρους υποχώρησης της άλλης ως προαπαιτούμενου, είναι ανεδαφική και δημιουργεί συνθήκες μηδενικού αποτελέσματος που είναι καταδικασμένο να αποτύχει σε παράλληλα δημοψηφίσματα. Πάντως, ακόμα και αν η Τουρκία συναινούσε σε απόσυρση των στρατευμάτων - που θα προβλημάτιζε τους Τουρκοκύπριους - αυτό δεν θα αντιστοιχούσε σε πλήρη αποχώρησή της. Η Τουρκία μπορεί να μην ενδιαφέρεται πια με τον ίδιο τρόπο για τη στρατιωτική της παρουσία στη Κύπρο, αλλά η βούλησή της για συνεχιζόμενη εμπλοκή της με πολιτικούς όρους δε θα πρέπει να αμφισβητείται. Συγχρόνως, θα ήταν σχεδόν απίθανο οι Ελληνοκύπριοι να αποδεχθούν σχέδιο που να προνοεί την παρουσία ή εμπλοκή της Τουρκίας. Εν πάση περιπτώσει, αν και τα ζητήματα της ασφάλειας και των εγγυήσεων είναι ουσιαστικά, δεν είναι τα μόνα. Φαίνεται ότι και σε σειρά άλλων ζητημάτων που άπτονται της εσωτερικής πτυχής του Κυπριακού δεν υπήρξαν τελικές συγκλίσεις. Επίσης, η καχυποψία και η σαφής έλλειψη εμπιστοσύνης υπήρξαν πρόδηλες ως το τέλος. Με την έννοια αυτή, ίσως να μη φτάσαμε ποτέ αληθινά κοντά στην προοπτική λύσης.

Πλέον, ως πιθανότερο σενάριο φαίνεται η διατήρηση της σημερινής κατάστασης, αλλά με ενδεχόμενο την περαιτέρω ενίσχυση των δεσμών Τουρκίας και Τουρκοκυπρίων. Πάντως το ενδεχόμενο άμεσης διχοτόμησης ή προσάρτησης φαίνεται απομακρυσμένο, γιατί στην παρούσα φάση δεν θα εξυπηρετούσε κανέναν. Εκείνο όμως που αναδείχθηκε από την κατάρρευση της διαδικασίας είναι η αποδόμηση και χρεωκοπία της επιλογής του συνολικού διακανονισμού (comprehensive settlement) πάνω στην αρχή ότι τίποτε δεν θεωρείται συμφωνημένο έως ότου συμφωνηθούν όλα. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη μεγάλη απόσταση που χωρίζει τις δυο κοινότητες, καταδεικνύει την ανάγκη για επαναπροσδιορισμό της προσέγγισης συνολικά και αλλαγή της μεθοδολογίας με βασικούς πυλώνες την ανάληψη πρωτοβουλιών γεφύρωσης του χάσματος σε επίπεδο βάσης πληθυσμού, την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και την σταδιακή επαναπροσέγγιση.

Θεόδωρος ΤΣΑΚΙΡΗΣ, Επίκουρος Καθηγητής Γεωπολιτικής και Ενεργειακής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Η διαπραγματευτική «Οδύσσεια» του Κράνς Μοντανά που κατέληξε σε ένα προδιαγεγραμμένο αδιέξοδο θα πρέπει να αποτελέσει αφετηρία ουσιαστικής περισυλλογής και δημιουργικής ενδοσκόπησης. Ωστόσο, το γεγονός ότι πήγαμε σε αμφότερες τις συσκέψεις απροετοίμαστοι κατά τρόπο βεβιασμένο ήταν κάτι περισσότερο από εμφανές. Αρκεί κανείς να θυμηθεί τις αυτό-αναιρέσεις των κόκκινων γραμμών που ο κ. Αναστασιάδης έθετε δημοσίως κατά τις εβδομάδες που

προηγήθηκαν του επιβλαβέστερου δείπνου που έλαβε χώρα στη Νέα Υόρκη τον περασμένο Ιούνιο.

Εκεί ο κ. Αναστασιάδης αποδέχθηκε να δώσει στον κ. Έιντε ρόλο οίωναί επιδιαιτητή με αποτέλεσμα να υποχρεωθεί να θεωρήσει μια ημέρα πριν την έναρξη του Κράνς Μοντανά ότι το κείμενο του κ. Έιντε δεν ήταν ούτε κοινό, ούτε δεσμευτικό και ούτε καν κείμενο επί των οποίων θα συζητούσαν οι πέντε πλευρές της διάσκεψης. Το φιλοτουρκικά ετεροβαρές κείμενο Έιντε προφανώς όμως και έμεινε στο τραπέζι και αποτέλεσε τη βάση των βρετανο-τουρκικών προτάσεων που επανάφεραν στο προσκήνιο τις ιδέες του Σχεδίου Ανάν περί μιας Συνθήκης Εφαρμογής με βασικό γνώμονα να πάρουν όλες οι εγγυήτριες δυνάμεις από μια στρατιωτική βάση και να αναβαπτιστεί το αποικιοκρατικό σύστημα που δημιούργησαν οι συνθήκες εγγυήσεων και συμμαχίας του 1960.

Οι λεόντειες υποχωρήσεις του κ. Αναστασιάδη στα εσωτερικά κεφάλαια με τις οποίες υπολόγιζε ότι θα εξέθετε την Τουρκία στις 4 Ιουλίου ήταν τόσο κραυγαλέες που θα καθιστούσαν τη λύση θνησιγενή ακόμη και εάν αυτή περνούσε από τους Ε/Κ στο δημοψήφισμα κάτι το εξαιρετικά αμφίβολο καθώς παρέδιδε δικαιώματα βέτο και εκ περιτροπής προεδρίας στους Τ/Κ. Ακόμη και στον τομέα της ασφάλειας, ωστόσο, ο κ. Αναστασιάδης υποχώρησε από τις αρχικές θέσεις που είχε διατυπώσει στη Γενεύη καθώς αποδέχθηκε την παραμονή απροσδιόριστου αριθμού τουρκικών κατοχικών στρατευμάτων για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα ακόμη και ΜΕΤΑ την έναρξη εφαρμογής της συμφωνίας και ενώ στο μεταξύ θα έχουν αποκτήσει